

VENÄJÄNKIELISTEN
LASTEN ÄIDINKIELEN
TUKEMINEN
VARHAISKASVATUKSESSA

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja
nuorisotyö
Opinnäytetyö
Olga Vezikko

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

VEZIKKO, OLGA

Venäjänkielisten lasten äidinkielen
tukeminen varhaiskasvatuksessa

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 40 sivua, 3
liitesivua

Syksy 2015

TIIVISTELMÄ

Toiminnallinen opinnäytetyön tarkoitus on tukea venäläisten lasten äidinkielen kehittymistä. Tekijän oma äidinkieli on myös venäjä. Toiminnallisen osan menetelmänä käytin kerhoa nimellä Sadun parissa, jonka pohjana oli lasten kirjallisuus. Tuokiot toteutuivat lapsiryhmässä, jossa oli viisi kuusivuotiaita lasta. Kerhon tavoitteena oli rohkaista lapsia puhumaan äidinkieltä ja saada lapsia kiinnostumaan lasten kirjallisuudesta.

Opinnäytetyön tietoperusta muodostaa viitekehityksen toteutukselle. Se auttaa lukijaa ymmärtämään äidinkielen merkitys maahanmuuttajille ja lasten äidinkielen tukemisen tärkeyttä. Teoriatausta käsittelee kielen keskeinen merkitystä ja sen yhteyttä kulttuuriin, maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatusta varhaiskasvatuksessa ja kasvattajan roolia äidinkielen tukemisessa.

Opinnäytetyöni onnistui hyvin. Lapset osallistuivat toimintaan innokkaasti. Sain hyviä palautteita vanhemmilta ja lastentarhanopettajalta, joita kertoivat lasten ja vanhempien tyytyväisyydestä kerhon toiminnasta.

Asiasanat: äidinkieli, äidinkielen merkitys, äidinkieli ja lapsi, kaksikielisyys, monikulttuurisuus, maahanmuuttajat.

Высшая профессиональная школа города Лахти

Социальная образовательная программа

ОЛЬГА ВЕЗИККО

Поддержка развития родного языка русскоязычных детей в дошкольном воспитании

Специализация работа с детьми и молодежью

Дипломная работа 40 страниц и 3 страницы приложения

Осень 2015

Резюме

Целью дипломной работы является поддержка развития родного языка русскоязычных детей. Родной язык автора тоже русский. Практической частью работы является кружок В гостях у сказки, за основу которого взята детская литература. Занятия проводились с группой детей, в которой пять шестилеток. Целью кружка было поощрение общения на родном языке, а также пробуждение у детей интереса к детской литературе.

Теоретическая часть работы представляет собой основу для выполнения практической части. Теория помогает читателю понять значение родного языка для иммигрантов и значимость поддержки родного языка ребенка. Теоретическая часть содержит следующие понятия: общее значение языка и его связь с культурой, дошкольное языковое воспитание детей иммигрантов и роль воспитателя в поддержке родного языка.

Практическая часть работы удалась хорошо. Дети принимали участие в деятельности кружка с воодушевлением. Я получила хорошие отзывы от родителей и воспитателя детского сада, которые говорят об удовлетворенности детей и их родителей деятельностью кружка.

Ключевые слова: родной язык, значение родного языка, родной язык и ребенок, двуязычность, иммигранты.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	5
2.2	Tiedonhaku	6
3	KIELEN JA KULTTUURIN MERKITYS MAAHANMUUTTAJILLE	8
3.1	Kielen ja kulttuurin yhteys	8
3.2	Äidinkielen merkitys maahanmuuttajille	9
3.3	Lapsen oman äidinkielen tukeminen	11
3.4	Kielen keskeinen merkitys	12
4	ÄIDINKIELEN KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	14
4.1	Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa	14
4.2	Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksessa	15
4.3	Kasvattajan rooli äidinkielen tukemisessä	17
5	KERHOTUOKIOT	19
5.1	Sadun parissa	19
5.2	Satujen moninaisuus	20
5.3	Satu, joka herättää myötätuntoisuutta	22
5.4	Opettava vuorovaikutus	23
5.5	Omaan kulttuuriin tutustuminen	24
5.6	Nykyisen ajan sankareita	24
5.7	Mitä on hyvä ja paha?	25
5.8	Arvaa satu	26
6	POHDINTA PALAUTTEEN PERUSTEELLA	28
6.1	Palautteen analysointi	28
6.2	Yhteenveto	30
7	OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	32
8	LOPUKSI	34
9	LÄHTEET	36
	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Äidinkieli on sydämen, tunteiden, identiteetin ja ajattelun kieli. Äidinkieltä opitaan ensin, se on kieli, jonka lapsi hallitsee parhaiten. Kieli vahvistaa kulttuurista identiteettiä, oman kulttuurin tuntemusta ja siteitä omaan kieliyhteisöön sekä entiseen kotimaahan. (Opetushallitus 2009.)

Äidinkielen opetuksen merkitys on iso. Sen oppimisen avulla yksilöiden elämänlaatu paranee, oppiminen karttuu ja suomalainen yhteiskunta hyötyy. Äidinkielen tukeminen tarjoaa lapsille mahdollisuuden keskustella esimerkiksi isovanhempien kanssa sekä ylläpitää omaansa kulttuuriinsa. Äidinkielen opetuksen tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys, jolla tarkoitetaan taitoa toimia kahdella kielellä sekä arkipäivätilanteissa että koulutuksen aikana ja työelämässä. (Latomaa 2007.)

Äidinkieli on jokaisen perusoikeus: kaikilla Suomessa asuvilla ihmisillä on oikeus kehittää ja ylläpitää omaa äidinkieltä (Suomen perustuslaki 731/1999, 17 §). On tärkeää, että lapsi oppii omaa äidinkieltä riittävän hyvin, koska se on perusta lapsen ajattelulle ja tunne-elämän tasapainoiselle kehitykselle sekä hyvinvoinnille. Äidinkieli on myös tärkeä väline muiden kielten oppimiseen ja omaksumiseen. Oman äidinkielen vahva hallinta auttaa muiden aineiden opiskelua. (Opetushallitus 2009.)

Minä olen suunnitellut ja järjestänyt äidinkielen kerhon maahanmuuttajataustaisille lapsille Mustikkamäen päiväkodissa. Kerhoni oli pienryhmässä, jossa oli kuusi venäjänkielistä lasta. Lasten ikä oli 5-6 vuotta. Kerhotuokiot tapahtuivat kerran viikossa päiväkodin tilassa. Jokainen tuokio kesti yhden tunnin. Ennen kerhon aloitusta minä kysyin luvan vanhemmilta, voiko lapsi osallistua toimintaan. Tavoitteena oli järjestää ohjattua kasvatuksellista toimintaa venäjänkielisille lapsille.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on tukea venäläisten lasten äidinkielen kehittymistä. Vaikka ihmiset muuttavat kotimaasta toiseen, oma äidinkieli on aina mukana- tukena, lohtuna sekä voimalähteenä. Vahva äidinkieli on selusta, joka auttaa maahanmuuttajaa kotoutumaan uuteen kotimaahansa. Kotoutuminen tarkoittaa, että ihminen sopeutuu uuteen maahan säilyttäen oman äidinkielen ja kulttuuritaustansa. Tutkimusten mukaan ne lapset, joiden äidinkieltä tuetaan koulussa, menestyvät muita paremmin. Äidinkielen tuki on tärkeä keino auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan ja kehittymään monikielisiksi. (Opetushallitus 2009.)

Jaakkolan (2009, 68) ajatusten mukaisesti maahanmuuttajien äidinkielen opetuksella tuetaan oppilaan ajattelun sekä kielenkäyttötaitojen, itseilmaisun ja viestinnän kehittymistä, sosiaalisten suhteiden ja maailmankuvan muodostumista ja persoonallisuuden kasvua. Äidinkielen avulla ihminen hankkii kulttuurista ja kielellistä yleissivistystä. Äidinkielen kirjallisuus kehittää mielikuvitusta ja antaa malleja kielen käyttöön. (Kasvatustieteiden tiedekunta 2015.)

Kirjallisuus on kielen tehokkain ja halvin opettaja. Ne lapset, joille on luettu, oppivat kirjakielen kielikylpymenetelmällä. Lasten sanavarasto kehittyy kirjallisuuden parissa. Suullisen kielitaidon, kuullun ja puhutun kautta, lapsi oppii kirjoitetun kielen. Suullisesti lapset myös tutustuvat ensimmäiseen vieraaseen kieleensä. (Sinko 2000, 25.) Lapsille lukeminen kehittää heitä monipuolisesti. Kuullun ymmärtäminen ennustaa myöhemmin luetun ymmärtämistä. Lukemisen kautta lapsille avautuu heidän arkensa ulkopuolella olevaa tietoa. Sen avulla lasten tietorakenteet muodostuvat. Lukeminen kehittää myös lasten kokemusten kokonaisvaltaisuutta ja mielikuvia. (Korkeamäki 2011, 46.)

Toiminnani tavoitteena oli venäjänkielinen kerhon järjestäminen, jonka pohjana oli lasten kirjallisuus. Kerhon piirissä lapsilla oli mahdollisuus puhua omaa äidinkieltään omakielisessä vertaisryhmässä. Tämän toiminnan tavoitteena oli saada lapset kiinnostumaan venäläisistä saduista sekä lasten kirjallisuudesta.

Kerhon toiminnan avulla kehitetään lapsen minäkuvaa, tunteiden ilmaisua sekä sosiaalisia taitoja. Pienryhmätoiminta edellyttää lapsen vuorovaikutusta muiden lasten sekä aikuisten kanssa omalla äidinkielellä. Turvallinen ja kiireetön ilmapiiri lisää lapsen rohkeutta osallistua sekä auttaa keskittymään toimintaan. Tavoitteena on, että jokainen lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään. Lapsi osallistuu henkilökohtaisesti toimintaan ja vuorovaikutus muiden lasten kanssa sekä aikuisten kanssa on hyvin mahdollista. Siinä toiminnassa vahvistuvat sosiaaliset taidot, tasavertaisuus ja se on sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyä. Muun muassa ihmiset tulevat kuulluiksi ja vaikuttavat heitä koskeviin asioihin osallistumalla yhteisössään asioiden suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä ottamalla vastuu asioiden toteutuksesta. Pienen lapsen osallisuus alkaa mukanaolosta muiden rakentamassa toiminnassa. (Hujala & Turja 2011, 49–51.)

Tavoitteena oli myös rohkaista lapsia puhumaan äidinkieltä sekä päiväkodissa että kotona vanhempien ja sukulaisten kanssa. Pyrkimys oli, että lapset ja heidän vanhempansa pitävät äidinkieltä omana erikoisosaamisenaan ja omana kulttuuriidentiteettinä.

2.2 Tiedonhaku

Olen käyttänyt tietokantoja Arto ja Melinda. Melinda on suomalaisten kirjastojen yhteistietokanta, joka sisältää viitetiedot yliopistokirjastojen, yhteiskirjastojen, Eduskunnan kirjaston, Varastokirjaston ja Tilastokirjaston

tietokantoihin sisältyvistä aineistoista. Melindasta muodostuu kaikkien suomalaisten kirjastojen yhteinen metatietovaranto. Tietokanta Melinda on vapaasti kaikkien käytössä ja sieltä olen löytänyt paljon lähteitä. Lisäksi olen käyttänyt Lahden kaupungin kirjaston tietokantoja. Asiasanat ovat olleet äidinkieli, äidinkielen merkitys, äidinkieli ja lapsi, kaksikielisyys, monikulttuurisuus, maahanmuuttajat. Kirjallisuuden hankinnassa olen ottanut huomioon kirjan painovuoden ja olen käyttänyt uusimpia teoksia. Joitain vanhempia teoksia olen käyttänyt myös, koska ne sopivat hyvin minun aiheeseeni.

Tekijöistä korostan Latomaata ja Sinkoa, jotka ovat tunnettuja tutkijoita. Sirkku Latomaa on yliopiston lehtori, joka on kirjoittanut paljon maahanmuuttajista ja monikielisydestä, esimerkiksi Oma kieli kullankallis. Opas oman äidinkielen opetukseen.

Olen lukenut tarkasti Halmeen (2011) artikkelin Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Olen ottanut sieltä paljon tietoja, koska ne ovat auttaneet minua ymmärtämään oman roolin lasten äidinkielen kehittämisessä.

3 KIELEN JA KULTTUURIN MERKITYS MAAHANMUUTTAJILLE

3.1 Kielen ja kulttuurin yhteys

Kieli, kulttuuri ja identiteetti ovat monikulttuurisen yhteisön ydinkäsitteitä. Identiteetin avulla ihminen määrittää itseänsä ja paikkaansa yhteisössä. Nykyään Suomessa elää yhä useampia kieliä ja kulttuureja edustavia ihmisiä. Oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttäminen ovat tärkeitä niille ihmisille niin koulutuksen ja työelämän kuin arkipäivän kanssakäymisen näkökulmasta. Äidinkieli pitää sisällään maailman selityksen ja vanhojen viisauden-ajatusviiva, joka piirtää jälkensä käyttäjiinsä ja luo heille merkityssisältöjä. Kieli on osa taitajansa identiteettiä. Kielen kautta identiteettejä rakennetaan, muutetaan ja arvostetaan. Kielen avulla ihminen ymmärtää luonnon ilmiöitä, selittää syitä ja seurauksia, keksii ja kuvittelee, jakaa ajatuksiaan toisten kanssa ja siirtää tietoa seuraavalle sukupolvelle. Samalla erilaiset identiteetit siirtyvät seuraavalle sukupolvelle. (Pietikäinen, Dufva & Laihiala-Kankainen 2002, 9-11.)

Kieli on avainasemassa ihmisten välisessä kommunikaatiossa sekä kulttuurienvälisyydessä. Monet maahanmuuttajat ovat jo monikielisiä ja monikulttuurisia, kuten melkein kaikki ihmiset maailmassa. Kieli liittyy vahvasti maahanmuuttajuuteen, koska ihminen määrittellään usein kielensä kautta. Kieli on kulttuurin ja identiteetin osoittaja. (Lasonen, Halonen, Kemppainen & Teräs 2009, 13,14.)

Uudessa maassa maahanmuuttajien on pakko sopeutua vieraaseen kieleen, kulttuuriin ja paikkaan. Lapsi määrittelee itsensä sukupuolensa, perheensä tai päiväkotiryhmänsä kautta. Hän kokee itsensä kulttuurin, uskonnon tai kielen edustajaksi. Identiteetti mukautuu jatkuvasti. Kulttuuri ja identiteetti nivoutuvat toisiinsa. Kulttuuri-identiteetti tarkoittaa samaistumista kansalliseen tai etniseen kulttuuriin. Vanhempien ja päiväkodin kanssa sovitut periaatteet vaikuttavat lapsen identiteetin muodostamiseen. Lapsen on saatava päiväkodissa kokea, että hänen oman kulttuurinsa ja kielensä ovat arvostettuja. Jos vanhemmat

suhtautuvat omaan kulttuuriinsa myönteisesti ja ylläpitävät sitä, he helpottavat lapsen kahteen kulttuuriin kasvamista. Esiopetuksen suunnitelman mukaan päämääränä on omanarvontuntoinen, kulttuuristaan, taustastaan ja kielestään ylpeä kaksikielinen ja kaksikulttuurinen aikuinen, joka on integroitunut yhteiskuntaan ja kykenee siirtämään kulttuuriperintöään lapsille. (Halme & Vataja 2011, 11–12.)

Kielellinen vuorovaikutus kannattelee inhimillistä kulttuuria. Aikojen kuluessa kielet ja kulttuurit ovat luoneet omia käytänteitään, tapojaan ja arvojaan. Kulttuurit ovat dialogissa keskenään. Toiset kielet ja kulttuurit ovat vaikuttaneet suomalaiseen kulttuuriin, suomen kieleen ja suomalaiseen identiteettiin. (Pietikäinen, ym. 2002, 11.)

3.2 Äidinkielen merkitys maahanmuuttajille

Nykyään Suomi on monikulttuurinen maa. Joka päivä voi kohdata eri kulttuurista tulevaa lasta tai aikuista. Se voi tapahtua talon pihalla, kaupassa, opiskelussa, harrastuksessa, työssä tai missä vain. Suomessa on eniten ulkomaan kansalaisia Venäjältä sekä Viirosta. Ne muodostavat suurimmat vieraskielisten ryhmät. (Väestöliitto 2015. Maahanmuuttajien määrä.)

Maahanmuuttajalle äidinkieli edustaa juuria ja jatkuvuutta. Äidinkielen lukeminen ja kirjoittaminen avaa mahdollisuuksia seurata oman kieliyhteisön kirjallisuutta ja lehtiä, ajankohtaisia tapahtumia sekä ottaa yhteyttä omankielisiin ihmisiin ympäri maailman. Äidinkielellä on myös tärkeä sosiaalinen ja kasvatuksellinen tehtävä. Lasten ja vanhempien keskinäiseen kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen tarvitaan yhteistä kieltä. Jos eri sukupolvet eivät ymmärrä toisiaan, seuraukset saattavat olla pahoja. Vahva äidinkieli auttaa maahanmuuttajaa myös kotoutumaan uuteen kotimaahansa. Äidinkielen opetus edistää ajattelun kehittymistä, oppimisvalmiuksia ja parantaa koulumenestystä. Äidinkielen tuki on keskeinen menetelmä, jonka avulla maahanmuuttaja kotoutuu ja kehittyy kaksi- tai monikieliseksi. (Latomaa 2007.)

Äidinkieli on tärkeä osa ihmisen persoonallisuutta. Kielen avulla mahdollistuvat itsensä tiedostaminen, etiikka ja moraalit. Äidinkielen oppimisella on iso merkitys lapsen kokonaiskehityksessä ja kaikessa lapsen oppimisessa. (Halme & Vataja 2011, 16.)

Sirkku Latomaan (2007) mukaan koulujen tehtävänä ei ole saada lapsia unohtamaan sitä, minkä he jo osaavat. Äidinkielen opettaminen enintään kaksi tuntia viikossa ei riitä, siitä ei tule hyötyä kotimaisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla. Äidinkielen ja äidinkielistä opetusta tulisi järjestää ajoissa ja riittävän paljon. Se opetus maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin. Sen avulla ihmisen elämänlaatu paranee ja itsetunto nousee sekä suomalainen yhteiskunta hyötyy. Äidinkielen siirtäminen lapsille antaa heille mahdollisuuden tutustua vanhempiansa lähtömaahan ja seurustella sukulaisten kanssa. (Jaakkola 2009, 67.)

Äidinkielten ylläpito on myös yhteiskunnan näkökulmasta kannattava sijoitus. Monipuolinen kielitaito edistää kansanvälistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä kaupan ja elinkeinoelämän kehittymistä. Harvinaisen kielen taito on yksilön vahvuus työmarkkinoilla sekä hänen työnantajansa vahvuus toimialan kehittämisessä. Äidinkielen säilyminen uudessa kieliympäristössä ei ole itsestään selvää. Se vaatii aktiivista ponnistelua ja suojelua, jotta meistä jokainen voisi oppia äidinkieltään, saada opetusta äidinkielessään sekä käyttää kieltään kodin ulkopuolella. (Latomaa 2007.)

Tavoitteet maahanmuuttajataustaisten oppilaiden toiminnallisesta kaksikielisyydestä ja äidinkielen ylläpidosta eivät täyty yksistään koulun keinoin. Maahanmuuttajaperheiden kielivalinnat merkitsevät paljon ja perhe voi auttaa lapsia kehittymään kaksikielisiksi. Maahanmuuttajien arki saattaa olla hyvin monikielinen ja siitä he saavat hyötyä monessa yhteydessä. Toisen ja vielä kolmanenkin polven edustajien oppimistulokset paranevat, kun heidän monikielisyytensä tunnustetaan. Tutkimustulosten mukaan oppilaiden kielellinen tietoisuus, käsitteiden

oppiminen sekä kulttuuritieto ja monikulttuurinen identiteetti vahvistuvat. (Latomaa 2010, 167, 170.)

3.3 Lapsen oman äidinkielen tukeminen

Nykyään monikulttuurisuus on tavallinen asia suomalaisten arjessa. Monikulttuuristen perheiden ja niissä perheissä elävien lasten määrä lisääntyy. Monikulttuurisuus näkyy perheiden kautta päivähoitossa. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan päivähoiton perustehtävä on lapsen hyvinvoinnin edistämisen yhteistyössä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15, 17.)

Varhaiskasvatuksessa eri kulttuureista tulevien lasten hyvinvoinnin edistäminen edellyttää henkilöstöltä lapsen ja vanhempien kieli- ja kulttuuritaustan huomioon ottamista. Varhaiskasvatuspalvelut ja nimenomaan päivähoito ovat maahanmuuttajille tärkeä osa perheiden ja lasten kotouttamisen tukemista. Lapsen oman äidinkielen tukeminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää, sillä kielellä on niin sosiaalinen kuin kasvatuksellinen tehtävä. Jos lapsen kaksikielisyyttä tuetaan jo varhaiskasvatuksessa se auttaa lapsen kotoutumista kasvuympäristöönsä ja ehkäisee perusopetuksen oppimisvaikeuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007, 62.)

Kommunikaatio lapsen ja vanhempien välillä tapahtuu jo ennen lapsen syntymää. Samalla lasta kasvatetaan perheen kulttuuriin ja tapoihin. Kielellinen vuorovaikutus edistää arvojen, asenteiden, normien sekä roolien omaksumista. Kieli auttaa lasta täyttämään omat vaatimukset ja auttaa häntä tyydyttämään yksityisiä tarpeita. Lapsi käyttää kieltä aineellisten ja älyllisten tarpeittensa tyydyttämiseen. Kielen avulla lapsi luo kielellisen vuorovaikutuksen ja ylläpitämisen sekä ilmaisee tunteitaan. Siksi on tärkeää huolehtia siitä, että lapsi käyttää molempia kieliä. Lapsen lähiympäristö ja nimenomaan perhe ja perhesuhteet ovat kielellisen ilmaisun kokeilukenttä. Äidiltä, isältä, sisaruksilta ja muilta sukulaisilta lapsi saa kielenkäyttömallit. Samalla hän saa palautetta omasta kielenkäytöstä

sekä tietoa, millainen kielenkäyttö ja missä tilanteessa on hyväksyttyä. (Teiss 2007, 17.)

Kielen avulla lapsi solmii suhteet vanhempiin ja heidän kulttuuriin sekä sukulaisiin ja ystäviin. Lapsen oman äidinkielen ja kulttuuri-identiteetin tukeminen edellyttää kunnilta varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmia, joissa otetaan huomioon maahanmuuttajien tarpeet. Lasten kotoutumissuunnitelma on laadittava yhdessä heidän vanhempiensa kanssa. Lasten ja nuorten kotoutumista tukevat toimenpiteet kuuluvat kunnan sosiaali- ja opetustoimelle. Maahanmuuttajien lasten kotoutumisen prosessi alkaa päivähoitossa. On tärkeää järjestää lapsen oman äidinkielen tukeminen niin, että se luo pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2007, 62.)

3.4 Kielen keskeinen merkitys

Kielellä on iso merkitys ihmiselle. Kieli on ajattelun ja ilmaisun väline. Mitä parempi äidinkielen taito on, sen paremmin ajattelu ja ilmaisu ovat vuorovaikutuksessa. Kieli on myös keskeinen oppimisen väline, koska suurin osa oppimisesta tapahtuu kielen avulla. Kielen avulla lapsi jäsentää ympäristöään sekä rakentaa omaa identiteettiään. Kieli on myös tunne-elämän, luovuuden ja itsetunnon vahvistamisen väline. Äidinkieli on ikään kuin itsestäänselvyys, ilma jota hengitämme. Sen takia esiopetuksen keskeinen tehtävä on lapsen kielellisen kehityksen tukeminen. (Sinko 2000, 24,25.)

Kieltä tarvitaan oman minän, yksilöllisyyden ilmaisemiseen. Ilman kielen oppimista se ei ole mahdollista. Kielen avulla tiedot hankitaan ja varastoidaan muistiin. Se lisää myös ajattelun nopeutta ja laajuutta. Kielenkäyttö on sosiaalista vuorovaikutusta ja toiminnan ilmaisemista. (Nurmilaakso 2010, 30.)

Opetussuunnitelman mukaan maahanmuuttajien ”äidinkielen opetuksella tuetaan oppilaan ajattelun sekä kielenkäyttötaitojen, itseilmaisun ja viestinnän kehittymistä, sosiaalisten suhteiden ja maailmankuvan muodostumista ja persoonallisuuden ehyttä kasvua”. Yhdessä ”suomi toisena kielenä”- opetuksen kanssa oppilaan äidinkielen opetus vahvistaa oppilaan identiteettiä ja luo pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Opetuksen tehtävänä on saada oppilaat kiinnostumaan omasta äidinkielestään. On tärkeää, että oppilaat käyttävät ja kehittävät äidinkielen taitojaan perusopetuksen jälkeenkin sekä arvostavat omaa taustaansa ja kulttuuriaan. Äidinkielen opetuksella edistetään oppilaiden mahdollisuuksia opiskella täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita. Tavoitteena on, että oppilas oppii käyttämään omaa äidinkieltään rohkeasti ja luontevasti koulussa ja koulun ulkopuolella. On merkittävä, että oppilas hallitsee peruslukutaidon ja ymmärtää kaksikielisyyden merkityksen omalle kehitykselleen. (Ikonen 2007,44–45.)

4 ÄIDINKIELEN KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

4.1 Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia Suomessa ovat sekä saamelaiset, romanit ja viittomakieliset että maahanmuuttajataustaiset lapset. Niillä lapsilla pitää olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Suomessa julkinen varhaiskasvatus ottaa huomioon lapsen kulttuurisen taustan ja äidinkielen. Vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä. Varhaiskasvatuksessa päivähoitossa lasta rohkaistaan käyttämään äidinkieltä. Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta sovitaan vanhempien kanssa ja se heijastuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–41.)

Laki lasten päivähoitosta (36/ 1973) edellyttää, että päivähoiton on pakko tukea kotia lapsen kasvatuksessa. Maahanmuuttajataustaisten lasten oman äidinkielen ja kulttuurin tuntemista on tuettava. Käytännössä tämä tarkoittaa kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa. Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämisestä on ensisijaisesti perheellä. Päivähoidon työntekijöiden tulee osoittaa kiinnostusta lasten äidinkieliä kohtaan. Maahanmuuttajataustaiselle työntekijälle tulee antaa mahdollisuus järjestää kielellisiä tuokioita äidinkielellä. Lapsella pitää olla myös mahdollisuus puhua omaa äidinkieltään omakielisessä ryhmässä. (Halme & Vataja 2011, 9, 10, 17, 18.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa on tärkeää edistää sekä lasten suomen kielen omaksumista että lapsen oman äidinkielen kehittämistä. Näin luodaan pohja toiminnalliselle kaksikielisyydelle ja lapsen kotoutumiselle. Varhaiseen kielikylpyyn yksikielinen lapsi voi osallistua noin kolmen ikävuoden jälkeen. Silloin hänen äidinkielen taitonsa ovat kehittyneet niin, että uuden kielen

oppiminen ei haittaa äidinkielen kehitystä. Kunnan tulee huolehtia siitä, että varhaiskasvatuksessa aloitettu kielikylpy jatkuu perusopetuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–41.)

Kaksikulttuurinen lapsi voi olla hämmentynyt kulttuurien välisistä eroista. Maahanmuuttajaperheissä esimerkiksi on usein niin, että lapsen halutaan oppivan päivähoitossa suomalaista kulttuuria ja suomen kieltä, samalla kun kotona painotetaan lähtömaan kulttuuria ja lapsen äidinkieltä. Kaksikulttuurisissa perheissä hämmennystä voi syntyä, jos vanhemmat eivät ilmennä kulttuureja perheessä johdonmukaisesti. Lapsi voi tarvita aikuisen tukea kulttuureissa ilmenevien erojen ja mahdollisten ristiriitojen ymmärtämiseen. Erilaiset toimintatavat tulee selittää lapselle ymmärrettävästi. Eri tapoja ei saa asettaa arvojärjestykseen. Näin lapsi voi kokea olevansa kulttuurisesta taustastaan riippumatta normaali ja kuuluvansa joukkoon. (Räty 2002, 163, 166–167; Frisk & Tulkki 2005, 10.)

4.2 Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksessa

Päivähoidon ja esiopetuksen tavoitteena on lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin vahvistaminen. Sitä varten otetaan huomioon sekä lapsen että yhteiskunnan tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelma pitää maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutuminen päivähoiton tärkeänä tehtävänä. Yhteiskunnan hyvinvointi riippuu myös siitä, miten maahanmuuttajat kotoutetaan Suomeen. Toimivan kaksikielisuuden mahdollistaminen on avainasia kotoutumisprosessin varten. Päivähoidon henkilökunta kannustaa vanhempia tukemaan kotona lapsen äidinkieltä. Silloin kun päivähoiton tehtävä on suomen kielen taidon kehittäminen sekä kaksikielisuuden saavuttaminen. (Hassinen 2005, 143.)

Maahanmuuttajataustainen lapsi tarvitsee aikaa ja tukea, jotta hän pääsee sisään vieraaseen kieliympäristöön ja kulttuuriin. Aikuisen tehtävä on aluksi tukea lasta täydentämällä ja ylitulkitsemalla hänen viestejään. Lapsi tarvitsee sensitiivisen ja läsnäolevan kasvattajan, joka vastaa lapsen

tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus äidinkieleensä. Lasta rohkaistaan käyttämään äidinkieltä. Se tukee toisen kielen oppimista. Tästä syystä on tarpeellista tukea äidinkieltä jo varhaiskasvatuksessa. (Halme 2011, 87.)

Halmeen ja Vatajan (2011, 17) mukaan äidinkielen tukemista ja kehittämistä kannattaa miettiä vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Vanhempia voidaan ohjata esimerkiksi lainaamaan kirjastosta äidinkielisiä kirjoja sekä äänitteitä. Kodin ja päiväkodin välillä voi kulkea lapsen reissuvihko, jossa käsitellään kuvin ja sanoin eri teemoja. Tarkoituksena on, että vanhemmat yhdessä lapsensa kanssa oppivat samoja asioita kotona äidinkielellä.

Tukemalla ensikielen kehitystä varmistamme hyvän pohjan kielelliselle ajattelulle. Vanhempien kanssa kannattaa sopia, että he käyvät kotona omalla äidinkielellä läpi niitä käsitteitä, jotka ovat harjoiteltuja päiväkodissa. Äidinkieli mahdollistaa vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen. Sen avulla perhe voi pitää yhteyksiä entiseen kotimaahan sekä sukulaisiin ja ystäviin. Kieli on erottamaton osa kulttuuria. Siinä on kulttuurin tarvitsemat käsitteet. (Halme 2011, 87.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen äidinkieltä voidaan tukea monin eri tavoin. Lapsi saa puhua omaa äidinkieltään leikkiessään samaa kieltä puhuvien lasten kanssa. Tulee myös hyödyntää äidinkieltä puhuvien työntekijöiden osaamista. Voidaan järjestää erilaisia omakielisiä tuokioita samaa kieltä puhuville lapsille. Eri kulttuurien lauluja voidaan laulaa koko ryhmän kanssa. On mahdollista valita esimerkiksi viikon ja kuukauden kieli ja tällöin lapset voivat opettaa oman maansa tervehdyksiä toisilleen. Voidaan kutsua vanhempia, sisaruksia ja sukulaisia päiväkotiin kertomaan ja lukemaan satuja jne. Kun äidinkielet ja kulttuurit kuuluvat varhaiskasvatuksen arkipäivään, lapsi kokee, että hänen kieltänsä ja häntä itseään arvostetaan. (Halme 2011, 88.)

4.3 Kasvattajan rooli äidinkielen tukemisessa

Kasvattajan/opettajan rooli monimuotoisuuden edistäjänä sekä tulevaisuuden rakentajana on keskeisessä asemassa kaikissa yhteikunnissa. Opetushenkilöstön interkulttuurista osaamista voidaan pitää investointina tulevaisuuteen. Onneksi suomen päiväkodeissa ja kouluissa on monia interkulttuurisesti osaavia kasvattajia. Heidän ammatillisuus, kärsivällisyys sekä peräänantamattomuus kannustavat lapsia uskomaan omiin mahdollisuuksiinsa. Monikulttuurisuuskasvatuksen periaatteiden mukaan kasvattajien täytyy huolehtia siitä, että kaikilla lapsilla on tasa-arvoiset lähtökohdat sekä mahdollisuudet kasvamiseen ja oppimiseen. Ne ovat rippumattomia etnisestä taustasta, sosioekonomisesta taustasta, kielitaustasta tai sukupuolesta. (Paavola & Talib 2000, 82–83, 226–227.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää ohjata vanhempia keskustelemaan lapsen kanssa omalla äidinkielellä. Kaksikielisyyden tukeminen yhdessä päiväkodin kanssa antaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa lapsen hoitoon, kasvuun ja kielten oppimiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.)

Interkulttuurinen osaaminen vaatii kasvattajalta työskentelyä monimuotoisessa ympäristössä. Samana aikana kasvattajan on pakko seurata oman kasvuprosessia. Kasvattaja peilaa itseään oppilaisiinsa nähdäkseen, miten hän pärjää heidän kanssa. Luottamus omaan ammatilliseen osaamiseen mahdollistaa opettajalle nähdä asioita oppilaan kannalta. Opettaja ottaa huomioon, mitkä valmiuksia oppilaalla on ja mistä lähtökohdista tämä tulee. Opettaja voi löytää oppilaan henkilökohtaisen kokemuksen selityksiä kulttuuri- ja kasvatustieteen teorioista. Sen prosessin kautta tulee kokemus opettamisen mielekkyydestä ja positiivisuudesta. (Paavola & Talib 2000, 80,81.)

Kaikki kielet ovat tärkeitä ja rikkaita omissa kulttuureissaan. Kasvattajan tulee arvostaa kaikkia kieliä ja nähdä kulttuurit yhtä arvokkaina. Äidinkielen avulla lapsi saa tietoja omista juuristaan ja se vahvistaa lapsen itsetuntoa ja identiteettiä. Perinteet, asenteet ja arvot opitaan äidinkielen

välityksellä. Arvot ja eettiset periaatteet välittyvät siihen, miten kasvattaja kohtaa lapsen. Kasvattajan on tunnistettava ja työstettävä arvomaailmaa, jonka mukaan hän painottaa kasvatusta. Kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus korostuu silloin, kun erilaiset kulttuurit ja kielet kohtaavat. Keskeisiä interkulttuurisia ominaisuuksia ovat asenteet ja suhtautumistavat maahanmuuttajataustaisiin lapsiin. (Halme 2011, 90.)

Kielen ylläpitämisen mahdollisuudet vaihtelevat perheittäin. Vanhempien kanssa pohditaan keinoja tukea äidinkieltä kotona. Lastentarhaopettajan on hyvä tietää, millaisia kirjoja kotona lapsella on käytettävissä. Vanhempien osallisuus on kasvatustietämisen lähtökohdaksi. Vanhempien kanssa keskustellaan lapsen kielten kehityksestä ja sovitaan tavoitteet, seuranta ja arviointi. Ne kirjataan lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (vasu). Vasu toimii kasvattajalle pedagogisena työvälineenä. Sen avulla lastentarhaopettaja asettaa toiminnan tavoitteet ja arvot sekä suunnittelee niiden toteuttamista. (Halme 2011, 89.)

Lastentarhaopettaja omalla pedagogisella osaamisellaan varmistaa, että lapsella on päivän aikana mahdollisuus puhua omaa äidinkieltä ja kuunnella sitä sekä leikkiä omalla kielellä. Ruokailuun ja päivälepoon liittyvät asiat helpottuvat, kun omakielinen kaveri on tukena. Samaa kieltä puhuva rohkea lapsi tai omakielinen työntekijä voi neuvoa lasta uusissa asioissa omalla äidinkielellä. (Halme & Vataja 2011, 18.)

Vanhempien täytyy tutustua henkilökuntaan, keskustella perheen taustasta, kielestä ja kulttuurista. Henkilökunnan kannattaa keskustella omista asenteistaan monikulttuurisuutta kohtaan. Tavoitteena on, että jokaisella lapsella on mahdollisuus omien edellytystensä mukaiseen kehittymiseen. Lapsen oman äidinkielen, kulttuurin, elämäntapojen sekä historian arvostaminen voi nähdä arkipäivässä, kun työskenteleviä lasten kanssa aikuisia rohkaisevat lasta olemaan ylpeä omasta etnisestä kulttuuriperinnöstään. (Hassinen 2005, 145, 146.)

5 KERHOTUOKIOT

5.1 Sadun parissa

Lapsi tarvitsee tietoa tavoista ja normeista, jotta hän voisi kehittyä osaksi yhteisöä. Satu on erinomainen keino tukea lasten kehitystä. Sen keinon avulla lapsi pystyy muodostamaan minäkuvaa suhteessa toisiin ihmisiin ja yhteisöön. Satu on yllättäviä tapahtumia sisältävää episodista kertomakirjallisuutta. Saduissa hahmot ja henkilöt joutuvat erilaisiin tilanteisiin, joiden perusteella he tekevät moraalisia päätöksiä ja ratkaisevat ongelmia. Lapsi samastuu niihin hahmoihin ja oppii selviytymään erilaisissa elämäntilanteissa. (Sadun merkitys lapselle 2015.)

Saduista lapsi saa onnistumisen kokemusta, koska saduissa on aina onnellinen loppu. Päähenkilölle tapahtuu kriisi ja muutos, jonka jälkeen hänet hyväksytään ja häntä rakastetaan. Jokainen lapsi toivoo aina, että häntä myös rakastetaan. Satu kehittää myös lapsen luovuutta sekä selventää lapsen tunteita ja mahdollistaa tunteiden ilmaisua. Paras satuikä on 4-8 vuotta, silloin lapsi osoittaa kiinnostusta satuja kohtaan. (Sadun merkitys lapselle 2015.)

Kasvattajan tehtävänä on toimia välittäjänä, uudistajana ja suodattajana lapsen kulttuurin välillä. Tarinoilla voidaan välittää tietoa ja säilyttää traditioita sekä suojella lasta haavoittavilta kulttuurisilta ärsykkeiltä, kuten väkivalta ja tarpeettomalta informaatiolta. (Mäki & Arvola, 2009.)

Pidin kerhoani Mustikkamäen päiväkodissa huhti- toukokuussa vuonna 2015. Olin järjestänyt seitsemän tuokiota pienryhmässä, jossa oli viisi venäläistä lasta. Kerhon lapset olivat viisi- kuusivuotiaita. Kerhon tunteina minä tutustutin lapsia venäläisiin kansallisiin satuihin sekä venäläisiin lasten kirjoihin. Sadut ja tarinat ovat kansainvälistä yhteisyyttä ja yhteistä perinnettä. Sadut toimivat vanhan ajan mediana ja viestijänä. Ne välittävät tietoa, arvoja, uskomuksia ja kulttuurisia perinteitä sukupolvelta toiselle. (Mäki & Arvola, 2009.) Suunnittelin tuokiota etukäteen ja etsin satuja sekä

kertomuksia lasten iän mukaisesti. Etsin jokaiseen tuokioon uusia tehtäviä, jotta lapset olisivat kiinnostuneita ja viihtyisivät kerhossa.

Jokaisessa tuokiossa lapset pitivät liikuntahetken minun kanssa. Se oli lyhyt tauko, noin viisi minuuttia. Silloin kerroin runoja ja näytin lapsille liikuntamalleja. Lapset toistivat liikuntaharjoitteet ja runot mielellään. Liikunta on lapsen perustarve, sen takia olen suunnitellut sitä jokaiseen kerhon tuokioon. Liikunta tukee lapsen kognitiivisten toimintoja sekä kehittää niitä. Samalla liikunta vahvistaa minäkuvaa ja itsetuntoa sekä sosiaalisia taitoja. Liikuntaharjoitteet luovat motivaatiota ja iloa oppimiseen. Liikunnan avulla kehittyvät sanavarasto, käsitteiden ymmärtäminen ja muisti. (Karvonen 2002, 15.)

5.2 Satujen moninaisuus

Ensimmäisen tuokion alussa meillä oli tutustumisleikki nimellä tutustu minuun. Tätä leikkiä voidaan käyttää sekä nimien oppimiseen että tutustumiseen. Leikkijät istuivat ympyrässä. Minä annoin lapselle pallon, joka siirrettiin lapselta toiselle, kunnes minä sanoin "stop". Se, jonka kädessä pallo oli, kertoi nimensä ja jotain itsestään, esimerkiksi mieliharrastuksensa.

Leikkiä jatkettiin, kunnes kaikki olivat saaneet vuoron. Vaikka kerhon lapset olivat tuttuja minulle aikaisemmin, he olivat kahdesta eri ryhmästä ja uudessa tilanteessa. Tutustumisleikkien tarkoituksena on saada jäsenet tutustumaan toisiinsa. Näiden leikkien avulla voidaan lähestyä uusia asioita, joihin ryhmän on tarkoitus paneutua. Leikit poistavat pelkoja ja antavat rohkeutta sekä vahvistavat ryhmän yhteishenkeä ja luovat erikoista tunnelmaa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti 2015. Tutustus-, vuorovaikutus- ja nimileikit.)

Aloitin tuokion Pushkinin runolla. Aleksandr Pushkin on hyvin tuttu koko maailmalle venäläinen runoja sekä kirjailija. Venäläiset lapset tutustuvat hänen teoksiin jo varhaisiässä. Venäjällä Pushkinin satuja ja runoja ovat

opetussuunnitelmassa. Niiden avulla lapset tutustuvat venäjän kielen kauneuteen ja moninaisuuteen.

Valitsin runo teoksesta Ruslan ja Lydmila. Se runo oli johdanto keskusteluun saduista. Sitten minä otin esiin kysymyksen: Mikä on satu? Tästä alkoi tutkiva oppiminen. Lapset pohtivat omia vastauksia minun kysymyksiin ja samalla heillä syntyi uusia kysymyksiä. Se on tutkivan oppimisen ominaisuus. Opettaja ottaa esiin jonkin aiheen, josta lapsi itse alkaa ihmetellä. Lapset esittävät kysymyksiä, koska ovat uteliaita luonnostaan. Lapsilla on taito ihmetellä ja kysyä. Sen taidon avulla he hankkivat uusia tietoja ja rakentavat omia käsityksiä erilaisista ilmiöistä. Lapselle on tärkeää, että aikuinen vastaa hänen kysymyksiinsä. Jos aikuinen jättää lapsen kysymyksiä huomaamatta, lapsi lopettaa vähitellen kysymisen. Aikuisen tehtävä on kannustaa lapsia kysymään, ihmettelemään ja selittämään erilaisia käsityksiä maailmasta ja sen ilmiöistä. Vuorovaikutuksessa aikuinen ja toisten lasten kanssa lapset keskustelevat ja heillä syntyy selityksiä maailman ilmiöistä. (Hujala & Turja, 2011.)

Lapset kertoivat minulle omia ajatuksiaan sadusta ja esittivät uusia kysymyksiä siitä. Keskustelussa, jonka oli syntynyt vuorovaikutuksessa, minä käytin kansan sanalaskuja ja viisauksia saduista. Niiden avulla lapset ymmärsivät satujen tarkoitusta ja merkitystä. Sitten minä kerroin, että sadut jaetaan kolmeen ryhmään: eläinten sadut, taikasadut ja arkielämän sadut. Sen jälkeen luin lapsille kolme lyhyttä satua eri ryhmistä. Jokaisen sadun lukemisen jälkeen keskustelimme lasten kanssa siitä, mikä oli sadun pääajatus, mitä se satu opettaa meille, ketkä olivat sadun hahmoja, ovatko ne hahmot hyviä tai pahoja ja miksi. Tuokion keskellä oli liikuntahetki, jossa lapset rentoutuivat ja olivat lepäämässä. Tuokion lopussa teimme yhteenvetoa lasten kanssa. Kysyin lapsilta, mitä he muistivat, ja mikä oli ollut mielenkiintoista. Minulle oli tärkeää tietää, että lapset viihtyivät tuokiossa. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Hän nauttii

yhdessäolosta lasten ja aikuisen yhteisössä. On tärkeää, että lapsi kokee iloa ja toimimisen vapautta turvallisessa ilmapiirissä. (Vasu 2005, 15.)

5.3 Satu, joka herättää myötätuntoisuutta

Tuokion aiheena oli tekijan satu (Valentin Kataev Tsvetik-semitsvetik). Sadun hahmo on tyttö, joka saa taikakukan. Kukka toteuttaa seitsemän tytön toivetta. Kun tyttö esitti kuusi toivetta ja ne kaikki toteutuivat, tyttö ei saanut iloa sekä onnea. Sitten hän tapasi yhden pojan, jonka jalat eivät toimineet. Tyttö pyysi kukalta, että pojan jalat olisivat terveet. Se oli hänen viimeinen toiveensa. Onneksi kukka toteutti pyynnön: poika tulee terveksi ja kaikki ovat onnellisia.

Se on erinomainen satu, joka herättää inhimillisiä tunteita nimenomaan myötätuntoisuutta. Kun luin sadun puolen, lapset askartelivat samanlaisia kukkia papereista. Jokaisella kukalla oli seitsemän lehteä. Kuuden lehden päälle lapset laittoivat omia toiveitaan, mutta viimeinen seitsemäs lehti oli vapaana sadun loppuun asti. Sitten minä luin sadun loppuun ja lapset laittoivat viimeisen toiveensa. Oli mielenkiintoista havainnoida, miten viimeiset lasten toiveita erosivat ensimmäisistä. Kaiiki toiveet olivat inhimillisiä, ja ne koskivat lasten läheisiä ihmisiä. Tuokion lopussa minä kysyin, millainen sadun päähenkilö on ja mitä satu opettaa. Sitten lapset kertoivat haluessaan omista toiveista enemmän.

Tässä tuokioissa lapsilla oli luovaa toimintaa. Jokaisella lapsella oli mahdollisuus itseilmaisuuun. Eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ja kokeminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään. Se toimintaa myös lisää lapsen osallistumismahdollisuuksia. Siinä toiminnassa lapsi ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. Kun aikuiset toimivat ja keskustelevat lasten kanssa ja havainnoivat lasten toimintaa, heille avautuu kanava lasten maailmaan. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki, 2009, 3.)

5.4 Opettava vuorovaikutus

Tämän tuokion alussa opittelimme lasten kanssa loruja ja etsimme niiden rytmiä. Lapset toimivat innokkaasti. Loruja olivat lyhyitä, lapset oppivat niitä ja kertoivat heti kaverille. Sen jälkeen lapset arvasivat erilaisia arvoituksia. Se toiminta antoi paljon iloa lapsille ja minulle sekä kehitti lasten mielikuvitusta. Lapsen kyky kuvitteluun syntyy varhain. Lapsen kyky hahmottaa ja jäsentää todellisuutta on tärkeä varhaispedagogiikan tavoite. Lapsen kehityksen piirre on halu liikkua kuvittelun ja todellisuuden kerrostumisen välillä. Mitä rikkaampi kuvittelun kyky on, sitä paremmat mahdollisuudet lapsella on eläytyä omiin ja muiden tunteisiin ja kuvitella erilaisia vaihtoehtoja ristiriitatilanteissa. Aikuisen tehtävänä on käyttää sekä todellinen että kuvittelun maailma siten, että eri taidemuodot antavat lapselle mahdollisuuden käsitellä symbolista todellisuutta konkreettisen todellisuuden rinnalla. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki, 2009, 12.)

Tuokion jatkuessa minä luin venäläisen kansan sadun. Lukemisen aikana lapset saivat selvittää vanhoja sanoja, joita sadussa oli paljon. Lopussa keskustelimme sadun merkityksistä ja hahmoista. Lapset kertoivat omia mielipiteitään ja tulivat kuulluksi. Jokaisen lapsen näkemys on tärkeää. Sillä tavalla lapsi osallistuu toimintaan ja oppii ottamaan huomioon toisten lasten yksilöllisiä näkemyksiä. Henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen edellyttää jokaisen lapsen yksilöllisyyttä kunnioittaminen. Jokainen lapsi voi kehittyä omana ainutlaatuisena persoonallisuutenaan.

Vuorovaikutuksessa muiden kanssa lapsi oppii ottamaan muita huomioon ja välittämään toisista. Lapsi suhtautuu myönteisesti itseensä, muiden ihmisiin sekä erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöihin. (Vasu 2005, 13.)

Lapsi tarvitsee joka päivä hetkiä, jolloin hän voi tulla kuulluksi. Kasvattajan tehtävänä on luoda näitä nähdäksi ja kuulluksi tulemisen tiloja lapsille. (Mäkinen 2011, 104.)

5.5 Omaan kulttuuriin tutustuminen

Pidin tuokion toukokuun alussa. Sen takia aiheena oli venäläinen juhla Voiton päivä. Tuokoi alkoi runolla. Sen jälkeen minä kysyin lapsilta, mitä he tiesivät Voiton päivästä ja sodasta. Lapset kertoivat haluessaan omia kertomuksia. Jatkossa minä kerroin tietoja historiasta. Minun kertomuksen aikana esiin tuli erilaisia runoja ja lauluja. Kun suunnitelin tuokiota, etsin tietoja ja runoja lasten iän mukaisesti. Kertomuksien ja keskustelujen tavoitteena oli saada lapsia kunnioittamaan vanhuksia ja arvostamaan omansa elämänsä sekä nykyistä rauhallista aikaa. Tuokion lopussa lapset saivat värittää kuvia, jotka liittyivät Voiton päivään sekä piirsivät itse kortin lahjaksi isovanhemmille.

Voiton päivä on tärkein juhla Venäjällä. Se liittyy kulttuuriseen kasvatukseen. Varhaiskasvattaja vastaa muun muassa päivähoidon kulttuurisesta kasvatuksesta. Se toteutuu luontevasti kuvataiteen, musiikin, käsityön, lastenkirjallisuuden ja draamakasvatuksen tavoitteellisissa toiminnassa. Juuri kasvattaja luo lapselle mahdollisuudet esteettisiin kokemuksiin. Kasvattaja tukee lasten herkeitä ja avoimet aistit, kyvyt intensiiviseen läsnäoloon sekä ihmettelyn taidot. Hän rakentaa ympäristöä, jossa voi nähdä lasten oman kulttuurin jäljet. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki, 2009, 10.)

5.6 Nykyisen ajan sankareita

Sen tuokion sisällys oli kaksi runoa nykyisistä sankareista. Runot kertovat, että rauhan aikana myös on olemassa sankareita, joita pelastavat muiden ihmisten elämän. Ne antavat lapsille hyvän mallin. Runojen tekijät ovat tuttuja Venäjällä ja heidän teokset kuuluvat peruskoulun opetussuunnitelmaan. Sen takia halusin lukea niitä lapsille. Toinen runo oli Sergei Mihalkovin runo miehestä ja toinen oli Zoja Aleksandrovan runo koirasta. Lukemisen varrella selitin aina tuttumattomia sanoja lapsille. Lapset kysyivät usein, mitä joku sana tarkoittaa ja vastisin heti. Jos aikuinen jättää lasten kysymyksiä huomaamatta, lapsi vähitellen lopettaa

kysymisen. Aikuisen tehtävä on kannustaa lapsia kysymään, ihmettelemään ja selittämään erilaisia käsityksiä maailmasta ja sen ilmiöistä. (Hujala & Turja, 2011.) Jokaisen runon lukemisen jälkeen keskustelimme sen sisällöstä ja hahmoista. Sitten minä annoin lapsille mahdollisuuden kertoa samasta aiheesta omia tarinoita. Käytin sadutus menetelmänä. Sadutuksen avulla rakennetaan osallistavaa ja kohtaavaa kulttuuria yhdessä lasten kanssa. Sadutus tuo esiin lasten oman rikkaan maailman. Se menetelmä rohkaisee lasta itseilmaisuun, monipuoliseen kommunikaation, aktiivisuuteen, oma-aloitteisuuteen, mielikuvituksen käyttöön, sanavaraston laajentamiseen ja eri näkökulmien huomioimiseen. Sadun ja tarinan kertominen ääneen muille luo yhteisöllisyyden tunnetta sekä yhdistää yhteinen tekeminen, kokeminen ja oppiminen. Sen avulla kasvattaja tutustuu helposti lapseen ja tutustuttaa lapsiryhmän toisiinsa. Kuuntelemalla lasten kertomuksia aikuinen voi tehdä havainnointia lapsen kiinnostuksenkohteista, mikä auttaa suunnittelemaan toimintaa. (Karlsson 2003, 30–55.)

Tuokion lopussa lapset värjivät runojen kuvia. Se toiminta antaa aina iloa lapsille ja mahdollistaa rentoutumisen. Piirtämisen aikana lapset muistelivat, mikä tuokion aihe oli tänään. Minä kysyin lapsilta runojen nimet, sen tekijöiden nimet ja hahmojen nimet. Lapset vastasivat kysymyksiin vuorottellen. Voin sanoa, että lapsilla on hyvä muisti, koska he vastasivat kaikkiin kysymyksiin innokkaasti.

5.7 Mitä on hyvä ja paha?

Tuokion aiheena oli Mihail Zoshenkon lasten kertomuksia, jotka opettavat eettisiä arvoja. Luin lapsille kolme kertomuksia lapsista. Omissa kertomuksissa tekija näyttää lukijalle, mitä on hyvä ja paha. Niiden kertomuksien avulla voi kehittää lasten emotionaalisia tunteita. Lapsen emotionaaliseen kehitykseen vaikuttaa lapsen henkilökohtainen mielikuva tunnetiloistaan, jota hän reflektoi ympärillään oleviin ihmisiin. Näiden ihmisten tehtävä on ohjata lapsen vuorovaikutuksen oppimista eri tilanteissa. Sellainen tärkeää kyky kuin empatia kehittyä suhteissa muihin

sosiaalsiin taitoihin. Lapsen kognitiiviset valmiudet sekä kielellisen kyvyn kehitys perustuvat lähtökohtaisesti synaptisiin yhteyksiin, jotka kasvavat lapsen kehityksen myötä. Ne kaikki kyvyt ovat tärkeitä lapsen kokonaiskehityksen kannalta. Lapsi tarvitsee tietoa tavoista ja normeista, jotta hän kykenee kehittymään osaksi yhteisöä. Lasten kirjallisuus on ihana keino tukea ja ohjata lapsen kehitystä. Kirjallisuuden avulla lapsi pystyy muodostamaan itsestään kuvan suhteessa muihin ihmisiin sekä yhteisöönsä. (Sadun merkitys lapselle 2015.)

Tuokion varrella keskustelimme lasten kanssa kertomuksien hahmoista ja niiden käyttäytymisestä. Lapset arvioivat itse, mitä oli hyvä ja paha. Minä kysyin aina, miksi sinä luulet niin ja lapset joutuivat perustelemaan omia mielipiteitään. Samalla lapset oppivat kuuntelemaan toisia sekä ymmärtämään, että jokaisella on oma mielipide. Tuokion lopussa pyysin lapsia kertomaan tapauksia omasta elämästään haluessaan. Toiset lapset kertoivat, että heidän sisarukset loukkaantuivat heitä usein. Toiset kertoivat samaa kaverista. Me keskustelimme siitä kaikki yhdessä ja etsimme ratkaisua kertomuksista, jotka oli luettu tuokiossa. Sen tuokion ydin oli yhteinen keskustelu, josta lapsilla syntyi paljon tunteita. Lapset ilmaisevat ne tunteet innoissaan. Minulle oli tärkeää, että lapset kertoivat omia ajatuksia äidinkieltä rohkeasti, koska äidinkieltä puhuminen rohkaiseminen oli myös kerhon tavoitteen.

5.8 Arvaa satu

Tuokion alussa lapset keksivät tarinoita kuvien perusteella. Jokaisella lapsella oli oma kuva ja hänen täytyi sanoa, mitä kuvassa tapahtui. Lapsilla oli aikaa miettiä ja pohtia. Sen jälkeen jokainen kertoi muille omaa tarinaa ääneen. Lapset rakastavat tarinoita hyvin paljon. Kun lapsi kertoo toisille tarinaa tai kertomusta, hän ilmaisee ajatuksiaan ja tunteitaan. Kun lapsen ajattelu kehittyy ja kielen hallinta on hyvässä kunnossa, lapsi keksii ja kehittää omaa tarinaa ja pukea sanoiksi omaa mielikuvitustaan. Tarinoiden kertomisen avulla lapsessa kasvaa luottamusta omiin kielellisiin kykyihin ja samalla rohkeutta itsensä ilmaisemiseen. (Tolonen 2001, 176.)

Suunnittelin diaesityksen, josta lapset voivat nähdä satujen hahmoja. Ne hahmot olivat tutuista saduista. Lapset arvasivat, mistä sadusta hahmo oli ja kertoivat, mitä hahmolle tapahtui. Pelissä lapset näkivät satujen maisemat. Jokaisessa diassa oli satujen sanoja tai runoja, joita minä luin ääneen. Diassa oli myös sanalaskuja ja viisauksia. Lapset arvasivat sadut ja pyysivät aloittaa esityksen alusta. Koko tuokion lapset olivat iloisia ja nauroivat, koska onnistuivat hyvin nopeasti. Siitä tuokioista lapset tykkäsivät eniten.

6 POHDINTA PALAUTTEEN PERUSTEELLA

6.1 Palautteen analysointi

Toiminnan aikana huomasin, että kerhon lapset tulivat tuokioihin aina hyvällä mielellä. Lapset tervehtivät minua iloisina ja odottivat innoissaan, mitä tänään tapahtuu. Kaikkiin tehtäviin lapset osallistuivat rohkeasti ja aktiivisesti. Kerhon toiminnan varrella keskustelin lasten vanhempien kanssa. Vanhemmat sanoivat, että toiminta oli tärkeää ja mielenkiintoista lapsille. Vanhemmat huomasivat, että lapset pitivät kerhon tuokioista. He päättelivät niin, koska lapset odottivat aina seuraavaa tuokiota ja tuokion jälkeen heillä oli mukava olo. Lapset kertoivat vanhemmille kotona, mihin tehtäviin he osallistuivat, mikä oli heidän rooli ja mitä uutta he tiesivät.

Lapset muistelivat, millaisia satuja, kertomuksia tai runoja he kuuntelivat tuokioissa ja kertoivat niitä vanhemmille kotona. Jotkut vanhemmat korostivat, että lapset kaipasivat yhdessäoloa äidinkielen aikuisen kanssa. Kerhon tuokioissa minulla oli hyvä mahdollisuus sitä heille tarjota. Palaute kertoo, että vanhemmat ja lastentarhaopettajat olivat tyytyväisiä, siitä että lapsilla oli toimintaa, jossa he voivat käyttää rohkeasti äidinkieltä. Kaikki lapset tarvitsevat erilaisia kulttuurillisia ja kielellisiä kokemuksia, jotta he voisivat elää ja toimia tasa-arvoisesti ja suvaitsevasti (Tarsalainen 2013, 26).

Kerhon toiminnan lopussa haastattelin kahta äitiä ja yhtä työntekijää. Kaikki kolme olivat venäjänkielisiä. Litteroinnin olen tehnyt haastatteluun osallistuneiden vastaajien omalla käsialalla kirjoittamien palautteiden perusteella. Minun tavoitteenani oli saada vanhempien mielipiteitä kerhon toiminnasta. Kysyin palautetta venäjäksi ja vastaukset sain venäjällä kielellä, käänsin ne suomeksi itse. (KvaliMOTV 2015.)

Haastattelut:

1. Mitä hyötyä lapsi on saanut kerhon toiminnasta?

Alkuperäisilmaukset:

- Toiminta on saanut lapsen kiinnostumaan kirjoista (äiti)
- Lapsi osallistui toimintaan, jossa hän rohkeasti käytti äidinkieltä ja kuunteli oikeaa äidinkieltä aikuiselta (äiti)
- Lapsi on tutustunut omaan kulttuuriin ja on kiinnostunut lasten kirjallisuudesta (äiti)
- Kerhon toiminta on kehittänyt lapsen äidinkieltä (äiti)
- Lapsi on oppinut uutta lasten saduista (äiti)
- Lapsi on saanut sosiaalisia taitoja toiminnasta muiden lasten kanssa (äiti)
- Kerhossa lapsi askarteli, josta hän tykkää kovasti (äiti)
- Lapset saivat äidinkielen kehittymiseen tukea, mitä on tärkeää heidän koko oppimisprosessiinsa (lastentarhaopettaja)
- Vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisen kanssa lasten sosiaaliset taidot ovat kehittyneet (lastentarhaopettaja)
- Lapset osallistuvat toimintaan, jossa oli monipuolisia tehtäviä (lastentarhaopettaja)

Johtopäätökset:

- Monipuolinen ja opettava kerhon toiminta on luonut lapsille mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa omakielisten lasten ja aikuisen kanssa, mitä on tukenut lasten äidinkielen kehittymistä
- Toiminnan avulla lapset ovat kiinnostuneet lasten kirjallisuudesta
- Kerhon toiminnassa lasten sosiaaliset taidot ovat kehittyneet

2. Tarvitseeko lapsi tällaista toimintaa tulevaisuudessa ja miksi?

Alkuperäisilmaukset:

- Olisi hyvää, jos toiminta jatkuu ja lapsella on mahdollisuus kehittää äidinkieltä ammattilaisen aikuisen kanssa (äiti)

- Toiminnan täytyy jatkua, koska äidinkielen tukeminen auttaa lasta tulevaisuudessa koulussa ja elämässä (äiti)
- Venäjällä asuu lapsen sukulaisia, joiden kanssa lapsi puhuu venäjää. Totta kai, kerhon pitäisi jatkua (äiti)
- Äidinkielen toiminta on lasten etu, joka auttaa lasten vanhempiaan ja lastentarhaopettajia varhaiskasvatuksen tehtävässä. Sen takia kerhon pitää jatkua (työntekijä)
- Nykyään päiväkodeissa on paljon venäjäkielisiä lapsia, jotka tarvitsevat äidinkielen tukea. Olisi hyvää jatkaa sitä kerhoa (työntekijä)

Johtopäätökset:

- Kerhon toiminnan olisi järkevää jatkua, koska se tukee äidinkielen kehittymistä
- Jokainen lapsi tarvitsee oman äidinkielen tukemista lapsen kokonaisvaltaisen kehittymisen kannalta

6.2 Yhteenveto

Palautteen pohjalta tein johtopäätöksen, että kerhon toiminta oli hyödyllinen lapsille ja heidän vanhemmilleen sekä päiväkodin työntekijöille. Toiminta on tukenut lasten äidinkielen kehittymistä ja saanut lapset kiinnostumaan lasten kirjallisuudesta. Kerhon toiminnan aikana lapset osallistuivat monipuolisiin tehtäviin vuorovaikutuksessa minun ja muiden lasten kanssa. Vuorovaikutuksessamme lapset oppivat uutta ja heidän sosiaaliset taidot ovat kehittyneet. Vanhempien ja lastentarhaopettajan mielestään olisi hyvää ja järkevää, jotta kerhon toiminta jatkuisi. Maahanmuuttajataustaiset lapset tarvitsevat äidinkielen toimintaa, koska se auttaa heitä oppimisessa ja suhteissa omien sukulaisten ja ystävien kanssa tulevaisuudessa.

Seitsemän tuokioin aikana lapset tottuivat vuorovaikutukseemme ja halusivat osallistua äidinkielen toimintaan jatkuvasti. Itse tapasin lapsia ulkona ja päiväkodissa toiminnan jälkeen ja huomasin, että lapsilla oli hyviä muistoja kerhosta. Lapset halusivat minua ja kysyivät, tuleeko kerhoon jatko. Minä olen sama mieltä vanhempien kanssa siitä, että kerhon pitäisi jatkua.

Palautteiden pohdinnassa olen noudattanut sisällönanalyysin periaatteita. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan ilmiöstä tiivistetty kuvaus. Tekstit voivat olla melkein mitä vain: kirjoja, puheita, keskusteluita ja haastatteluita. (KvaliMOTV 2015.)

7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyössä olen noudattanut lastentarhaopettajan ammattietiikkaa omalla toiminnalla. Lastentarhaopettajan toiminnan periaatteena on jokaisen ihmisen elämän kunnioittaminen. Se tarkoittaa, että ihmisarvoa tulee kunnioittaa sukupuolesta, uskonnosta, iästä, kyvystä, mielipiteestä tai etnisestä alkuperästä riippumatta. Ammattietiikkaan liittyy myös rehellisyys kaikessa vuorovaikutuksessa. Samalla oikeudenmukaisuuden toteutuminen on tärkeä osa lastentarhanopettajan toiminnassa. Se käsitys koskee yksittäisen lapsen ja ryhmän sekä työyhteisön toimintaa. Tasa-arvo, syrjinnän ja suosimisen estäminen, kuulluksi tuleminen ja oikeus selvittää ristiriidat ovat tärkeitä oikeudenmukaisuuden käsityksiä. (Lastentarhaopettajan ammattietiikka 2005, 4.)

Lastentarhaopettaja pitää jokaista lasta arvokkaana. Hän vastaa pienen lapsen riippuvuuden, turvallisuuden ja huolenpidon tarpeeseen sekä varmistaa rauhan lapsen kasvuille. Lastentarhaopettaja kuuntelee lasta ja mahdollistaa lasten vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin sekä asettaa lasten tarpeet omiensa edelle lasten kanssa toimiessaan. Hänelle lapsiryhmä on voimavara, jota hän käyttää yksittäisen lapsen ja koko ryhmän hyväksi. (Lastentarhaopettajan ammattietiikka 2005, 5.)

Lastentarhanopettajan työn periaate on lapsen tasapainoisen kasvun edistäminen ja jokaiselle lapselle turvallisen ja lämpimän leikin ilmapiirin luominen. Työssään opettaja ottaa huomioon lasten edun ja oikeuksien toteutuminen. Hän muistaa kannustavuuden merkitys lasten kehitykselle ja sosialisoitumiselle. Jokainen lastentarhaopettaja edistää lasten koskemattomuutta ja vapautta sekä kunnioittaa vanhempien kasvatusoikeutta ja -velvollisuutta. Hänen tulee edistää lapsen ja vanhempien välisen suhteen myönteistä kehittymistä.

Lastentarhaopettajan pitää arvioida omaa toimintaansa jatkuvasti, silloin hän voi kehittää itseään ammatillisesti. (Lastentarhaopettajan ammattietiikka 2005, 5, 6.)

Toimintani oli ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittavaa. Ryhmän toiminta on perustunut avoimeen vuorovaikutukseen ja keskinäiseen luottamukseen. Noudatin rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta työssäni. Kerroin etukäteen päiväkodin työntekijöille ja lasten vanhemmille, millaisen työn haluan tehdä ja miksi olen valinnut nimenomaan sen kohderyhmän. Kysyin vanhemmilta luvan, jotta lapsi voisi osallistua kerhon toimintaan. Kirjoitin vanhempien tiedoksi äidinkielen merkityksestä lapsille ja sen tukemisen keinoista. Toiminnan lopussa kysyin vanhempien ja asiantuntijoiden palautteita. Sillä tavalla toiminnan jäsenten asema ja oikeudet otin huomioon. (Hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014).

Koko opinnäytetyön tekemisen prosessissa olin huolissani, että minun toiminnallinen työ toteutuu. Työn alussa kerroin Mustikkamäen päiväkodin henkilökunnalle, millaista tietoa opinnäytetyöllä tavoitan ja miten minun toiminnan mallia voidaan mahdollisesti hyödyntää tulevaisuudessa. Lasten vanhemmille kerroin opinnäytetyön merkityksen ja tavoitteet. Suunnittelin opinnäytetyön aikataulua niin, että olisi mahdollista pitää kerhoni keväällä 2015. Olen valinnut kohderyhmäksi lapsia, jotka nyt ovat esikoululaisia ja tarvitsevat äidinkielen tukemista kovasti. Toiminnallisen osuuden jälkeen tein vanhemmille muistiinpanot, joissa kerroin kerhon tuokioista ja äidinkielen tukemisen menetelmistä perheessä. Toivon, että vanhemmat jatkavat lastensa äidinkielen kehittämistä.

8 LOPUKSI

Opiskelun aikana olen käynyt suuntaavassa harjoittelussa Mustikkamäen päiväkodissa, jossa on venäläisiä lapsia. Henkilökunnalta olen saanut tietoa, että päiväkodissa lapsille on järjestetty äidinkielen tukemista, mutta se ei riitä. Minä olen ammatiltani peruskoulun opettaja ja minun äidinkieleni on venäjä. Ajattelin, että minulla on hyvä mahdollisuus auttaa sekä lapsia ja heidän vanhempiaan että toimeksiantajaa lasten äidinkielen tukemisessa. Sen takia suunnitelin toiminnallisen opinnäytetyön, jonka tarkoituksena oli tukea venäjäkielisten lasten äidinkielen kehittymistä. Suomessa julkinen varhaiskasvatus ottaa huomioon lapsen kulttuurisen taustan ja äidinkielen. Varhaiskasvatuksen henkilökunta rohkaisee lasta käyttämään omaa äidinkieltä. Lapsen omaa kulttuuria ja elämäntapoja arvostetaan, ja ne näkyvät varhaiskasvatuksen arkipäivässä. Näin henkilökunta tukee lapsen oman identiteetin vahvistumista. (Vasu 2005, 40.)

Lapset oppivat kieltä nopeasti, koska he ovat päiväkodeissa ja kouluissa. Kieli tulee oppimisen ja sosiaalisten kontaktien kautta. Mutta päiväkodissa ja koulussa lapsilla on oikeus saada äidinkielen tukea ja oppitunteja. Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Tämä kokonaisuus edistää lapsen myönteistä minäkuvaa, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun kehittymistä. (Vasu 2005, 15, 16.)

Opinnäytetyö on ollut pitkä prosessi. Se on kestänyt melkein vuoden. Ensiksi mietin, millaista äidinkielen tukea voisin antaa lapsille ja millaisin keinoin. Löysin aiheen ja päätin järjestää kerhoa lasten kirjallisuuden pohjalta. Aloitin sen jälkeen etsiä sopivaa tieteellistä kirjallisuutta. Työn teoriaosioissa kerron ilmiöistä, jotka liittyvät äidinkielen käsitykseen. Kerron äidinkielen merkityksestä maahanmuuttajille, koska se koskee sekä lapsia että vanhempia. Kun perhe muuttaa Suomeen, jokainen perheen jäsen joutuu sopeutumaan. Vaikka maahanmuuttajien tulee oppia

suomea, tulee myös ylläpitää omaa kulttuuriaan ja äidinkieltään. Äidinkieli on perheen yhteinen kieli ja osa ihmisen persoonallisuutta.

Haluan korostaa sitä työn osaa, jossa kerron kasvattajan (lastentarhaopettajan) roolista äidinkielen tukemisessa. Päiväkodissa nimenomaan lastentarhaopettajan tulee toteuttaa äidinkielen tukemista. Eri kielet ja kulttuurit voi tehdä näkyväksi päivähoidon arjessa esimerkiksi lipuilla ja erikielisillä tervehdyksillä. Samalla voi järjestää erikulttuurisia päiviä.

Opinnäytetyössä kerron myös, miten työn toiminnallinen osa on toteutunut. Jokaiselle kerhon tuokion keksin oman otsikon, joka heijastuu tuokion ajatusta. Tuokioiden kuvaamisessa etsin lähteitä, jotka auttoivat minua kirjoittamaan tuokion tarkoituksesta. Toiminnan jälkeen kysyin suullisia palautteita ja pohdin niitä työssäni.

Opinnäytetyöni asetti minulle vaativan haasteen. Kirjallisuuden lukeminen oli vaikeaa, mutta hyödyllistä. Sen avulla ymmärsin itse, kuinka iso äidinkielen merkitys maahanmuuttajille on. Itse olen maahanmuuttaja, minulla on lapsia, jotka tarvitsevat myös äidinkielen oppimista. Samalla se vahvisti minun oman ammatillista osaamistani. Se tieto on tärkeää minulle, koska haluan työskennellä sosiaalialalla ihmisten kanssa, ehkä maahanmuuttajien kanssa. Opinnäytetyössä olen yhdistänyt toiminnallinen osaamiseni ja teoreettinen tieto kokonaisuudeksi.

Tein työni yksin, se ei ollut helppoa, mutta opettavaista. Opinnäytetyöni tekeminen mahdollisti käyttää omia vahvuuksia ja luovaa toimintaa. Työn tekemisen aikana sain käyttöön paljon ideoita, jotka voin soveltaa työssäni tulevaisuudessa. Käytän nyt äidinkieltä venäläisten lasten rohkeammin, koska tiedän, että se on lasten etu ja oikeus.

Kerhon toiminta on tukenut lasten äidinkieltä ja opinnäytetyön tarkoitus toteutui. Totta kai olisi järkevämpi, että toiminta jatkuu. Uskon, että löydän töitä ja voin toteuttaa samanlaista toimintaa jatkuvasti.

9 LÄHTEET

Frisk, O. & Tulkki, H. 2005. Kulttuuriavain. Helsinki: Otava.

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Lapsi ja kieli. Helsinki: Unigrafia OY-Yliopistipaino.

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hassinen, S. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Hujala, E. & Turja, L. 2011. Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto> [Viitattu 12.9.2015]

Ikonen, K. 2007. Oman äidinkielen opetuksen kehityksestä Suomessa. Teoksessa Sirkku Latomaa (toim.) Oma kieli kullaan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Opetushallitus. Helsinki: Edita.

Jaakkola, M. 2009. Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987- 2007. Helsinki: Edita Prima Oy.

Karlsson, L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Karvonen, P. 2002. Hyppää pois! 2.painos. Tampere:Tammi.

Kasvatustieteiden tiedekunta 2015. Äidinkieli ja kirjallisuus. Saatavissa:
<https://www.utu.fi/fi/yksikot/edu/yksikot/okl/opiskelu/oppiaineet/aidinkieli-ja-kirjallisuus/Sivut/home.aspx>. [Viitattu 25.9.2015]

Korkeamäki, R. 2011. Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristöissä. Lapsi ja kieli. Helsinki: Unigrafia OY-Yliopistipaino.

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

KvaliMOTV 2015. Sisällönanalyysi. Litterointi. Saatavissa:
http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L7_3_2.html. [Viitattu 25.9.2015]

Laki lasten päivähoitosta 36/1973. Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Lasonen, J., Halonen, M., Kemppainen, R. & Teräs M. 2009. Monikulttuurisuus, kulttuurienvälisyys ja osaamisen tunnustuksen tarve. Kulttuurienväläinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.

Lastentarhaopettajanliitto 2005. Lastentarhaopettajan ammattietiikka. Saatavissa:
<file:///C:/Users/Olga/Downloads/Lastentarhanopettajan+ammattietiikka0.pdf> [Viitattu 13.9.2015]

Latomaa, S. 2007. Oma kieli kullan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Opetushallitus. Saatavissa:
http://www.oph.fi/download/46930_OPH_oma_kieli_03092007_www_lock.pdf [Viitattu 5.2.2015]

Latomaa, S. 2010. Toisen sukupolven kielelliset valinnat. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola, L. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalainen Kirjallisuuden Seura, sivut 167, 170.

Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:62. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE3703.pdf&title=Maahanmuuttajatyon_kehittaminen_varhaiskasvatuksessa_fi.pdf [Viitattu 12.2.2015]

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit. Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/tutustumisleikit/. [Viitattu 15.6.2015]

Mäki, S. & Arvola, P. 2009. Tarina tukee lasta. Duodecim.

Mäkinen, M. 2011. Minä olen ja kuulun! Lapsen identiteetin tukeminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, T. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Nurmilaakso, M. 2011. Lapsen kielen kehittyminen. Lapsi ja kieli. Helsinki: Unigrafia OY-Yliopistopaino.

Oma kieli-oma mieli. 2009. Opas oman äidinkielen oppimisen tukemiseen. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/121981_oma_kieli_oma_mieli_2009.pdf [Viitattu 5.2.2015]

Paavola, H. & Talib, M.-T., 2000. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pietikäinen, S., Dufva, H. & Laihiala-Kankainen, S. 2002. Kieli, kulttuuri ja identiteetti- ääniä Suomenniemeltä. Teoksessa Laihiala- Kankainen, S., Pietikäinen, S., Dufva, H. Moniääninen Suomi. Jyväskylän yliopisto.

Ruokonen, L., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopistopaino

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Sadun merkitys lapselle. 2015. Lastenkirjastokurssi. Saatavissa: <http://lastenkirjastokurssi.wikispaces.com/Sadun+merkitys+lapselle>

Sinko, P. 2000. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Lapsi ja kieli. Helsinki: Unigrafia OY-Yliopistipaino.

Sisäministeriö 2015. Maahanmuutto. Kotoutuminen. Saatavissa: <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto> [Viitattu 11.2.2015]

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä. 2007.

Suomen perustuslaki 731/1999. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P17>

Tarsalainen, A. 2013. Jokainen hetki on kielen oppimishetki. Teoksessa: Lastentarha. Varhaiskasvatuksen ammatti- ja järjestölehti. Helsinki: Lastentarhaopettajanliitto. PunaMusta.

Teiss, K. 2007. Varhaislapsuuden merkitys oman äidinkielen ylläpitämisessä ja kaksikieliseksi kehittymisessä. Oma kieli kullan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Opetushallitus. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/46930_OPH_oma_kieli_03092007_www_lock.pdf

[Viitattu 21.4.2015]

Tilastokeskus. 2015. Vuoden 2014 väestönkasvusta 76 prosenttia nettomaahanmuuttoa. Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/vamuu/2014/12/vamuu_2014_12_2015-01-27_tie_001_fi.html [Viitattu 16.2.2015]

Tolonen, K. 2001. Lapsen varhaisen kielenkehityksen tukeminen. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. WSOY, Helsinki.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.

Väestöliitto. 2015. Maahanmuuttajan määrä. Saatavissa:

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

[Viitattu 5.2.2015]

LIITTEET

1 Обращение к родителям

Уважаемые родители!

Я, Везикко Ольга, в настоящее время прохожу обучение в институте города Лахти (Lahden ammattikorkeakoulu) по специальности социологом (sosionomi). В феврале 2015 года я приступила к выполнению дипломной работы, тема которой «Поддержка родного языка для русскоязычных детей в дошкольном воспитании». Практической частью моего диплома является кружок, который я планирую провести в детском саду для небольшой группы русскоязычных детей. В эту группу будет входить и ваш ребенок, если вы дадите на то согласие.

Содержанием кружка является ознакомление детей с русскими народными сказками и с произведениями русских писателей для детей. Главная цель кружка - поддержка и развитие родного русского языка, который необходим вашему ребенку, несмотря на то, что он проживает в настоящее время в Финляндии. Развитие и хорошее владение родным языком является предпосылкой для успешного изучения иностранных языков. Кроме этого именно на родном языке ребенок поддерживает родственные и культурные связи, которые необходимы каждому человеку для полноценной и благополучной жизни. Помните, что двуязычность - это большая ценность, особенно в наше время.

Во время кружка у вашего ребенка будут развиваться такие необходимые качества как память, воображение, мышление, самовыражение и связная речь. Кроме того, занятия в малых группах позволяют развить социальные навыки, без которых невозможно дальнейшее обучение в школе. Если у вас есть советы и пожелания по проведению кружка, пожалуйста, передайте их через воспитателей или лично мне. Спасибо!

2 Памятка для родителей

Уважаемые родители!

Каждый ребенок имеет право на родной язык и родную культуру. Родной язык является для учащегося языком мыслей и чувств, он является частью самоопределения учащегося. Язык – это средство сохранения и передачи культуры. Владение родным языком помогает взаимодействию учащегося в его родной языковой среде. Родной язык необходим как для каждодневного общения в семье и кругу друзей, так и для поддержания связей с родственниками и друзьями, живущими в другой стране.

Достаточное владение родным языком способствует также участию взрослеющих молодых людей в общественной жизни той страны, откуда они родом, ведению официальных дел, а также участию в культурной жизни. Владение родным языком помогает следить за средствами массовой информации в разных частях мира.

Исследования показали, что двуязычным учащимся изучение иностранных языков дается легче. Подробную информацию по данной теме вы найдёте на сайте:

http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/kieleen_opetus_ja_oppiminen/maahanmuuttajien_aidinkielen_opetus/venaja

Поддержка и развитие родного русского языка ваших детей- это прежде всего задача семьи. В детских садах и в школах Финляндии для детей организованы развивающие занятия на русском языке, но этого недостаточно. Поэтому на вас, уважаемые родители, возлагается большая ответственность за сохранение и развитие русского языка вашего ребёнка. Совместные действия взрослого и ребёнка, такие как игры, чтение книг, рассказывание сказок, беседы, просмотр мультфильмов и детских фильмов - очень важны относительно процесса развития ребёнка и развития родного языка. Для развития языка также важно рассказывать обо всём, что окружает ребёнка. Например, во время прогулки вы можете называть

предметы окружающего мира на родном языке или на двух языках сразу.

Огромное значение в воспитании и развитии детей вообще и в развитии родного русского языка в частности имеет детская литература. Чтение- это самый доступный и дешёвый учитель. Именно поэтому в основу кружка, который посещали ваши дети, положена детская литература, а именно сказки и рассказы для детей. Во время занятий дети слушали сказки и рассказы из уст взрослого, отвечали на вопросы по содержанию, описывали характеры главных героев, пересказывали отрывки произведений, разгадывали загадки, разучивали небольшие по содержанию песенки и потешки, составляли рассказы по картинкам, выполняли аппликации и разукрашивали иллюстрации к прочитанному. Надеюсь, что детям было интересно и полезно посещать кружок. Хотелось бы, чтобы дома родители продолжали знакомить детей с детской литературой.

Как же поддерживать у детей интерес к сказке?

- Необходимо завести детскую библиотечку. Вместе с ребенком вы можете окунуться в мир сказок, не только читая тексты, но и рассматривая иллюстрации к сказкам.

- Поддерживайте стремление ребенка рассказывать знакомую сказку братику, сестренке, бабушке, своей любимой игрушке.

- Можно организовать уголок сказки, где будут находиться игрушки-персонажи и настольный театр.

- Читайте ребенку сказки и рассказы с выражением и обсуждайте прочитанное.

- Посещайте с ребенком спектакли, поставленные по сказкам.

С наилучшими пожеланиями! Ольга Везикко